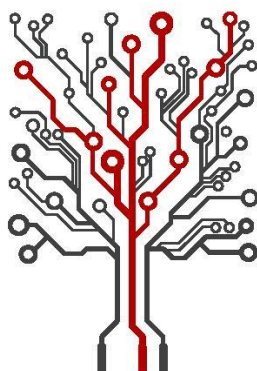
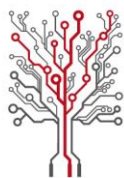

MATERIAŁY PRASOWE

FORUM
PRAWA
AUTORSKIEGO

SPIS TREŚCI

1. Czym jest Forum Praw Autorskiego?	3
2. Dzieła osierocone dziś.....	6
3. Dzieła osierocone w przyszłości, czyli co zmieni dyrektywa?.....	10
4. Dzieła out-of- commerce, czyli dzieła niedostępne w handlu.....	12

1. Czym jest Forum Praw Autorskiego?

Forum Prawa Autorskiego, powołane w styczniu 2013 roku przez Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego Bogdana Zdrojewskiego, ma być stałą platformą dyskusji o zagadnieniach związanych z ustawą o prawie autorskim i prawach pokrewnych.

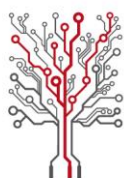
Jego członkowie mają zastanawiać się nad kierunkami koniecznych zmian, które wynikają z potrzeby implementacji prawa unijnego. Skupią się również na roboczych propozycjach zmian, które wymagają pogłębionych konsultacji i wymiany opinii. Ponadto Forum Prawa Autorskiego ma stać się miejscem, w którym podejmowane będą tematy związane z dialogiem zainicjowanym przez Komisję Europejską poprzez wydanie Komunikatu w sprawie treści na jednolitym rynku cyfrowym (COM (2012) 789). Rozpoczyna on europejską dyskusję o dostosowaniu prawa autorskiego do rzeczywistości cyfrowej.

Do wzięcia udziału w Forum Prawa resort kultury zaprosiło ok. 80 podmiotów. Wśród nich znaleźli się przedstawiciele środowisk twórczych, organizacji zbiorowego zarządzania, izb gospodarczych, instytucji kultury oraz użytkowników i organizacji pozarządowych, których działanie związane jest z prawem autorskim. Dodatkowo MKiDN przygotowało 10 wolnych miejsc dla przedstawicieli tych organizacji, które szczególnie zainteresowane są tematem danego spotkania, a nie zostały zaproszone przez MKiDN. Rejestracja dla tych gości będzie otwierana przed każdym posiedzeniem Forum Prawa Autorskiego, dzięki czemu w zainicjowanej przez resort kultury dyskusji faktycznie wezmą udział wszystkie zainteresowane tematem środowiska.

Na pierwszym posiedzeniu Forum, czyli 27 marca 2013 r., jego członkowie podejmą temat dotyczący wprowadzenia do polskiego prawa zasad korzystania z utworów osieroconych i zapewnienia szerszego dostępu do dzieł, których nakład został wyczerpany (dzieła out-of-commerce).

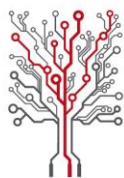
Na kolejnych posiedzeniach Forum Prawa Autorskiego zostaną omówione tematy dotyczące:

- alternatywnych źródeł finansowania Funduszu Promocji Twórczości w miejsce opłat za korzystanie z dzieł znajdujących się w domenie publicznej;
- sposobu pełnej implementacji dyrektywy 2006/115/WE w sprawie prawa najmu i użyczenia (public lending right) do polskiego porządku prawnego;
- zakresu odpowiedzialności karnej w ustawie o prawie autorskim i prawach pokrewnych;
- mechanizmów skutecznego obrotu licencjami, w tym ułatwień nabywania praw przez użytkowników;
- pozyskiwania przychodów z tytułu prowadzonej działalności przez osoby uprawnione oraz tworzenia legalnej oferty dla użytkowników.

**Lista podmiotów, które zostały zaproszone do wzięcia udziału
w Forum Prawa Autorskiego**

1. Biblioteka Narodowa
2. Business Software Alliance
3. Centrum Cyfrowe Projekt Polska
4. Centrum Praw Własności Intelektualnej im. H. Grocjusza w Krakowie
5. Federacja Konsumentów
6. Filmoteka Narodowa
7. Fundacja Electronic Information For Libraries eIFL
8. Fundacja Nowoczesna Polska
9. Fundacja Ochrony Twórczości Audiowizualnej
10. Fundacja PANOPTYKON
11. Fundacja Rozwoju Społeczeństwa Informacyjnego
12. Fundacja Wolnego i Otwartego Oprogramowania
13. Helsińska Fundacja Praw Człowieka
14. Instytut Allerhanda
15. Instytut Prawa Własności Intelektualnej Uniwersytetu Jagiellońskiego
16. Izba Wydawców Prasy
17. Katedra Prawa Własności Intelektualnej i Dóbr Niematerialnych, IPC, WPiA UW
18. Koalicja Otwartej Edukacji
19. Konfederacja Polskich Producentów Artystycznych PRODART
20. Krajowa Izba Gospodarcza KIG
21. Krajowa Izba Gospodarcza Elektroniki i Telekomunikacji KIGEiT
22. Krajowa Izba Producentów Audiowizualnych KIPA
23. Krajowa Rada Radiofonii i Telewizji
24. Narodowy Instytut Audiowizualny
25. Obywatele Kultury
26. Obywatelskie Forum Sztuki Współczesnej
27. Ogólnopolski Związek Zawodowy Artystów Scen Muzycznych
28. Polska Fundacja Wspierania Rozwoju Komunikacji Elektronicznej PIKSEL
29. Polska Konfederacja Pracodawców Prywatnych LEWIATAN
30. Polska Izba Informatyki i Telekomunikacji PIIT
31. Polska Izba Komunikacji Elektronicznej PIKE
32. Polska Izba Książki
33. Polski Instytut Sztuki Filmowej
34. Polskie Stowarzyszenie Jazzowe
35. Polskie Stowarzyszenie Wydawców Muzycznych
36. Polskie Towarzystwo Informatyczne
37. Poznańska Fundacja Bibliotek Naukowych
38. Stowarzyszenie Aktorów Filmowych i Telewizyjnych SAFiT
39. Stowarzyszenie Architektów Polskich SARP
40. Stowarzyszenie Artystów Wykonawców Utworów Muzycznych i Słowno-Muzycznych SAWP

41. Stowarzyszenie Autorów ZAiKS
42. Stowarzyszenie Autorów i Wydawców „Polska Książka”
43. Stowarzyszenie Bibliotekarzy Polskich
44. Stowarzyszenie Dziennikarzy Polskich
45. Stowarzyszenie Dziennikarzy RP
46. Stowarzyszenie Dystrybutorów Filmowych
47. Stowarzyszenie Dystrybutorów Programów Telewizyjnych „SYGNAŁ”
48. Stowarzyszenie Filmowców Polskich, Związek Autorów i Producentów Audiowizualnych
49. Stowarzyszenie Fotoreporterów
50. Stowarzyszenie Internet Society Poland
51. Stowarzyszenie Muzealników Polskich
52. Stowarzyszenie Muzyków Rozrywkowych w Polsce
53. Stowarzyszenie Niezależna Fonografia Polska
54. Stowarzyszenie Polski Rynek Oprogramowania PRO
55. Stowarzyszenie Polskich Artystów Muzyków
56. Stowarzyszenie Twórców Ludowych STL
57. Stowarzyszenie Wydawców REPROPOL
58. Stowarzyszenie ZZ prawami Twórców Dzieł Naukowych i Technicznych KOPIPOL
59. Związek Artystów Scen Polskich ZASP
60. Związek Artystów Wykonawców STOART
61. Związek Importerów i Producentów Sprzętu Elektronicznego ZIPSEE
62. Związek Kompozytorów Polskich
63. Związek Literatów Polskich
64. Związek Polskich Artystów Fotografików ZPAF
65. Związek Polskich Artystów Malarzy i Grafików
66. Związek Polskich Artystów Plastyków ZPAP
67. Związek Polskich Autorów i Kompozytorów
68. Związek Pracodawców Business Center Club
69. Związek Pracodawców Branży Internetowej IAB Polska
70. Związek Pracodawców Mediów Elektronicznych i Telekomunikacji MEDIAKOM
71. Związek Pracodawców Mediów Publicznych
72. Związek Pracodawców Prywatnych Mediów
73. Związek Producentów Audio-Video ZPAV
74. Związek Telewizji Kablowych w Polsce – Izba Gospodarcza
75. Związek Zawodowy Muzyków
76. Związek Zawodowy Polskich Artystów Plastyków
77. Związek Zawodowy Stowarzyszonych Twórców FORUM

W związku z tym, że fundacja Legalna Kultura oraz Związek Zawodowy Twórców Kultury wystąpiły z prośbą o możliwość uczestniczenia we wszystkich posiedzeniach Forum Prawa Autorskiego, Minister Kultury i Dziedzictwa Narodowego postanowił rozszerzyć listę stałych członków o te dwa podmioty.

2. Dzieła osierocone dziś

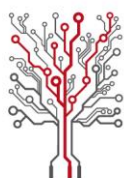
Co to są dzieła osierocone?

Dzieła osierocone to utwory, które nadal chronione są przez ustawę o prawie autorskim i prawach pokrewnych, ale ich autorzy pozostają nieznani lub nie ma możliwości, by do nich dotrzeć. W konsekwencji nie można uzyskać ich zgody na eksploatację danego dzieła (np. rozpowszechnianie w internecie, nadawanie, digitalizację). Tymczasem zgodnie z ustawą o prawie autorskim i prawach pokrewnych każdy, kto chce wykorzystywać cudzy utwór musi najpierw uzyskać pozwolenie osoby uprawnionej, a po jej śmierci jeszcze przez 70 lat należy o taką zgodę prosić spadkobiercę. Jeśli utwór ma kilku współautorów, wymagana jest zgoda ich wszystkich.

Skala problemu dzieł osieroconych jest bardzo duża. W **Filmotece Narodowej** znajduje się dziś **160** przedwojennych filmów fabularnych, które są dziełami osieroconymi. W tej samej instytucji znajduje **10** filmów zrealizowanych w latach 1939 – 1945 na emigracji oraz **140** przedwojennych filmów dokumentalnych i krótkometrażowych, których twórcy bądź inne osoby uprawnione z tytułu praw autorskich pozostają nieznani lub nie można do nich dotrzeć. FilMOTEKA posiada także kolekcję filmów w języku jidysz, adresowanych do publiczności żydowskiej. Wśród zachowanych kopii znalazło się arcydzieło tego kina – „Dybuk” w reżyserii Michała Waszyńskiego oraz filmy z udziałem amerykańskich gwiazd kina jidysz Molly Picon i Hymie Jacobsona, czyli „Mateczka” i „List do Matki”.

Wśród dzieł osieroconych, które posiada FilMOTEKA Narodowa, znaleźć można również takie filmy, jak:

- „Cud nad Wisłą”, reż. Ryszard Bolesławski (rok 1921),
- „Huragan”, reż. Józef Lejtes (rok 1928),
- „Szlakiem hańby”, reż. Mieczysław Krawicz (rok 1929),
- „Młody las”, reż. Józef Lejtes (rok 1934),
- „Czy Lucyna to dziewczyna?”, reż. Juliusz Gardan (rok 1934),
- „Jaśnie pan szofer”, reż. Michał Waszyński,
- „Bohaterowie Sybiru” reż. Michał Waszyński (rok 1936),
- „Barbara Radziwiłłówna”, reż. Józef Lejtes (rok 1936),
- „Dziewczęta z Nowolipek”, reż. Józef Lejtes (rok 1937),
- „Łódź podwodna Żbik”, reż. Julian Ginsbert (rok 1934),
- „Józef Piłsudski”, reż. Ryszard Ordyński (rok 1937),
- „Filmy o Krakowie”, reż. Szczesny Mysłowicz (rok 1929),
- „Fragmenty huculskie”, reż. Roman Banach (rok 1934),
- „Style w architekturze Warszawy”, reż. Ryszard Biske (rok 1935),
- „Biały orzeł”, reż. Eugeniusz Cękański (rok 1941),
- „Dziś mamy bal”, reż. Tadeusz Kowalski, Jerzy Zarzycki (rok 1931),
- „Buty. Symfonia wojny”, reż. Jerzy Gabryelski (rok 1932).

Biblioteka Narodowa posiada natomiast ok. **300 000** jednostek bibliotecznych, które są dziełami osieroconymi. Wśród tych dzieł znajdują się książki, czasopisma, a także utwory muzyczne, pocztówki, fotografie. Biblioteka Narodowa posiada niezwykle interesujący zbiór publikacji z tzw. drugiego obiegu. Chodzi o publikacje z lat 1976 – 1989, które były rozpowszechniane przez opozycję polityczną, środowiska młodzieżowe oraz grupy i ruchy religijne. Zbiory drugiego obiegu to ponad **20 000** różnych publikacji: książek, czasopism, ulotek, plakatów, a także zdjęć, pocztówek oraz nagrań dźwiękowych na kasetach magnetofonowych.

Wśród utworów osieroconych, które znajdują się w zbiorach Biblioteki Narodowej, można znaleźć takie dzieła, jak:

- „Michalda czyli Proroctwo Sybilli. Lublin : "LG", [1990] (książka),
- „Bój Warszawy : 1 sierpień - 2 październik 1944” [S.l : s.n.], 1945 (książka),
- „Dziedzictwo Piastów : rzecz o polskiej granicy zachodniej”/ Modrzew. [Warszawa] : Narodowy Instytut Wydawniczy III, 1944 (książka),
- „Kurs szeregowych. Lekcja 14-15, Walka granatem ręcznym i wręcz ; Karabin i pistolet.” [Warszawa] : Chłostra [Chłopska Straż]. Kom. Główn. [Komenda Główna AK], 1943(książka),
- „Album obchodu 350-lecia Uniwersytetu Stefana Batorego w Wilnie” - [Wilno] : Bratnia Pomoc Pol. Młodz. Akad. U.S.B., 1929 (książka),
- Cztery polonezy : Op. 58 : na fortepian / Apolinary Szeluto. Warszawa : Towarzystwo Wydawnicze Muzyki Polskiej, 1930 (nuty),
- Koncert A-dur: na skrzypce z towarzyszeniem orkiestry: op. 98 / skomponował Apol. Szeluto (rękopis, nuty),
- A tu jest Warszawa / słowa Artura Bartelsa ; muzyka Tad. Sygietyński. Warszawa : A. J. Markiewicz, cop. 1947 (nuty),
- „Biuletyn Informacyjny NZS Lublin. Wydanie Wojenne” i „duPeReL” (czasopismo wydawane w latach 1981 - 1982)
- „Stolica” (czasopismo, które ukazywało się w latach 1946 - 1989).

Ponadto zgodnie z informacjami podanymi przez Ośrodek Dokumentacji i Zbiorów Programowych TVP w zbiorach Zakładu Głównego **TVP S.A.** zidentyfikowano **2 352** audycje, co do których nie wygasły autorskie prawa majątkowe i jednocześnie nie można dotrzeć do właścicieli tych praw. Wśród tych dzieł znajdują się relacje, wywiady, felietony, sprawozdania oraz teledyski. Dziełami osieroconymi jest **480** felietonów „Pegaza”, które obrazują kulturę, sztukę, literaturę i balet lat sześćdziesiątych, siedemdziesiątych i osiemdziesiątych XX wieku oraz **113** felietonów „Kuriera Telewizyjnego”.

Dlaczego osierocone?

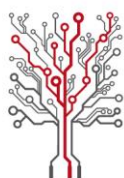
Powody osierocenia dzieł mogą być bardzo różne. Olbrzymią rolę odegrała tu burzliwa historia naszego kraju. **Wybuch drugiej wojny światowej** spowodował masową emigrację oraz tragicznie wpłynął na losy wielu twórców. W tym czasie uległa zniszczeniu dokumentacja dotycząca produkcji filmowych oraz wydawniczych. Zakończona została również trwająca od 1936 roku złota era filmu żydowskiego. Z tego okresu pochodzi kolekcja unikalnych filmów realizowanych w języku jidysz. Wśród zachowanych do dziś kopii można znaleźć takie filmy, jak „Dybuk”, „Mateczka” oraz „List do Matki”.

Problem dzieł osieroconych w dużej mierze dotyczy także utworów, które były publikowane po wojnie, w **okresie PRLu**. Wówczas opozycja polityczna, środowiska młodzieżowe, grupy oraz ruchy religijne nielegalnie wydawały książki, czasopisma, ulotki i plakaty. Wielu autorów takich materiałów nigdy się nie ujawniło. Biblioteka Narodowa posiada dziś zbiór publikacji tzw. drugiego obiegu liczący ponad 20 000 tysięcy publikacji. Wśród nich można znaleźć m.in. „Biuletyn Informacyjny NSZ Lublin. Wydanie Wojenne” oraz redagowany przez tę samą grupę osób satyryczny dodatek „duPeRel”. Biuletyn zawiera informacje na temat zatrzymań, komentarze, przedruki z prasy podziemnej oraz poezję. Autorzy tych tekstów do dziś pozostają nieznani. Można przyjąć, że część artykułów została napisana przez założycieli czasopisma. Dotarcie do nich jest dziś bardzo utrudnione. Wiadomo, że przynajmniej jeden z nich od 1983 roku przebywa za granicą.

W niektórych przypadkach o dalszych losach dzieła mogła jednak przesądzić **sytuacja osobista twórcy oraz jego rodziny**. Przykładem jest kompozytor i pianista Apolinary Szeluto (ur. 23 lipca 1884 roku w Petersburgu). Jego twórczość cieszyła się popularnością w przedwojennej Polsce. W 1938 roku Polskie Radio nadało kilkanaście utworów jego autorstwa. Pod koniec swojego życia muzyk cierpiał jednak z powodu choroby umysłowej. Zmarł 21 sierpnia 1966 roku w Chodzieży w Domu Pomocy Społecznej dla Przewlekłe Chorych. Nie pozostawił po sobie żadnego potomka. Członkowie rodziny twórcy również odeszli bezpotomnie. Dziś trudno jest ustalić, kto jest właścicielem autorskich praw majątkowych do twórczości Szeluto.

Poszukiwania twórców

Problem z dziełami osieroconymi można w tej chwili rozwiązać jedynie odnajdując uprawnione osoby. Jest to jednak żmudny, długotrwały i kosztowny proces. Niektóre instytucje podejmują działania, które zwiększają szansę na dotarcie do twórcy lub jego spadkobierców. Przykładem jest wykaz audiowizualnych utworów osieroconych, który FilMOTEKA Narodowa od kilku lat publikuje na swojej stronie internetowej. W tej chwili na liście znajduje się 158 pozycji. Jednocześnie FilMOTEKA wzywa osoby uprawnione do ujawnienia posiadanych praw autorskich.

Poszukiwanie twórcy, jego spadkobiercy lub osoby uprawnionej z tytułu praw autorskich bardzo często przypomina pracę detektywa. Dowodem na to jest historia, która wydarzyła się w 2007 roku. Doświadczona dokumentalistka, idąc po jednym z telewizyjnych korytarzy, dostrzegła stos taśm. Jedno z pudeł wzbudziło jej szczególne zainteresowanie. Postanowiła je zabrać. W środku znajdowała się taśma z nagraniem koncertem oraz mała karteczka z inicjałem imienia i nazwisko.

Na nagraniu nie było ani napisów początkowych, ani końcowych. Nie było zatem wiadomo, kto jest autorem nagrania, nie wiadomo było także, gdzie ów koncert został nagrany. Dokumentalistka postanowiła rozwiązać tę zagadkę. Pierwszym tropem była karteczka. Okazało się, że nazwisko, które na niej widniało, znajduje się w telewizyjnej książce telefonicznej. Dokumentalistka postanowiła zadzwonić pod znaleziony numer. W ten sposób dowiedziała się, że osoba, której dane widniały na karteczce, była realizatorką telewizyjną. Dzięki niej dokumentalistka dowiaduje się, że koncert pochodzi z 1986 roku i został nagrany w Wiedniu. Odnaleziona osoba podaje też nazwiska kierownika produkcji, autora zdjęć i montażystki. Prywatny znajomy dokumentalistki – muzykolog i śpiewak operowy – pomaga natomiast ustalić tytuły utworów wykonanych na koncercie, nazwiska ich kompozytorów, autorów słów oraz wykonawców. W ten sposób dokumentalistce udało się zdobyć wszystkie potrzebne informacje o autorach, a dzieło przestało być osierocone.

Przechowywanie dzieł osieroconych

Dużym problemem jest dziś także przechowywanie dzieł osieroconych, które często już w chwili obecnej są w bardzo złym stanie. Biblioteka Narodowa takie utwory składa w zabezpieczonych przed pożarem magazynach. Pomieszczenie to jest nieustannie monitorowane są po kątem obecności szkodliwych dla papieru mikroorganizmów. Przez cały czas kontrolowane są tu również temperatura i wilgotność powietrza. Podobnie jest w FilMOTECE Narodowej. Oryginalne taśmy projekcyjne, które wykonane są z łatwopalnych materiałów, również przechowywane są w całkowicie izolowanych magazynach. Pomieszczenia takie mają one specjalną konstrukcję. Nieustannie kontrolowana jest tu temperatura i wilgotność powietrza. Magazyny te również zostały starannie zabezpieczone przez pożarem.

Ze względu na bardzo zły stan techniczny, mimo starań podejmowanych przez dane instytucje, takie materiały mogą ulec nieodwracalnym procesom destrukcji. Jeśli utwory osierocone nie będą odpowiednio zabezpieczane i odnawiane, w przyszłości może się okazać, że dzieła mające ogromną wartość kulturową, historyczną oraz edukacyjną ulegną całkowitemu zniszczeniu. Tymczasem brak regulacji prawnych dotyczących dzieł osieroconych blokuje kosztowny proces digitalizacji i restauracji filmów, książek czy czasopism.

3. Dzieła osierocone w przyszłości, czyli co zmieni dyrektywa ?

25 października 2012 r. została przyjęta *dyrektywa Parlamentu Europejskiego i Rady 2012/28/UE w sprawie niektórych dozwolonych sposobów korzystania z utworów osieroconych*. Dyrektywa stanowi, że dziełami osieroconymi są utwory, których autor lub inna osoba uprawniona z tytułu praw autorskich pozostają nieznani. Dziełami osieroconymi mogą być również utwory, których przynajmniej jeden autor jest znany, ale nie został odnaleziony mimo starannego poszukiwania.

Wśród takich dzieł, według dyrektywy, mogą znaleźć się:

- utwory opublikowane w postaci książek, czasopism, gazet, magazynów oraz innych tekstów pisanych;
- utwory filmowe lub audiowizualne;
- fonogramy.

Dzieła osierocone muszą znajdować się w zbiorach :

- publicznie dostępnych bibliotek,
- placówek oświatowych,
- muzeów,
- archiwów,
- instytucji odpowiedzialnych za dziedzictwo filmowe lub dźwiękowe,
- nadawców publicznych.

Należy też pamiętać, że podmioty te muszą mieć siedzibę na terenie państw członkowskich, a utwory po raz pierwszy muszą być opublikowane lub nadane na terenie Unii.

Instytucje, które zostały wyżej wymienione, mogą korzystać z utworów osieroconych jedynie dla osiągnięcia celów związanych z ich zadaniami leżącymi w interesie publicznym. Chodzi tu głównie o ochronę i odnowę utworów i fonogramów oraz zapewnienie dostępu do dzieł osieroconych w celach kulturalnych i edukacyjnych.

Dochody uzyskiwane z korzystania z utworów osieroconych mogą być przeznaczone wyłącznie na pokrycie kosztów digitalizacji i publicznego udostępniania tych utworów.

Zanim utwór zostanie uznany za osierocony w państwie, w którym został on po raz pierwszy opublikowany lub nadany, albo w którym siedzibę ma instytucja udostępniająca go w swoich zasobach, będą musiały zostać przeprowadzone staranne poszukiwania autora lub osoby posiadającej majątkowe prawa autorskie do utworu, a także prawa pokrewne do artystycznego wykonania lub fonogramu.

Odpowiedzialne za poszukiwania będą wyżej wymienione instytucje, czyli m.in. archiwa, biblioteki, muzea, publiczni nadawcy radiowi lub telewizyjni. Utwór, który zostanie uznany za osierocony w jednym kraju, według dyrektywy będzie miał taki status również w pozostałych państwach członkowskich.

Poszczególne instytucje będą zobowiązane do prowadzenia rejestrów utworów osieroconych, a na podstawie zawartych w nich informacji zostanie utworzona wspólna, unijna baza takich utworów. Dyrektywa zabezpiecza też prawa twórców lub innych uprawnionych, którzy – już po uznaniu ich utworów za osierocone – ujawnią się lub zostaną odnalezieni. Na państwa członkowskie został bowiem nałożony obowiązek wprowadzenia regulacji, która umożliwiałaby unieważnić status dzieła osieroconego na wypadek, gdyby zgłosiła się osoba uprawniona i tego zażądała.

Należy podkreślić, że wytyczne, które znalazły się w dyrektywie to podstawowe minimum, które musimy wdrożyć do naszego systemu prawnego. Polska może jednak iść nieco dalej i wprowadzić przepisy, które zapewnią szerszy dostęp do dzieł osieroconych.

4. Dzieła out-of- commerce, czyli dzieła niedostępne w handlu

Dzieła out-of- commerce to utwory objęte ochroną prawoautorską, rozpowszechnione, ale niedostępne dziś w obrocie handlowym. Tylko w Bibliotece Narodowej znajduje się dziś ok. 700- 800 tyś. tytułów, które są dziełami out-of-commerce. Powody niedostępności takich dzieł mogą mieć charakter:

- ekonomiczny (nadmierne koszty wznowienia wydania, upadłość wydawców, brak zainteresowania wydaniem ze względu na strategię rynkową),
- prawny (trwające niewygasłe licencje przy braku zainteresowania wznowieniem wydania).

20 września 2011 roku w Brukseli zostało zawarte *Porozumienie dotyczące podstawowych zasad digitalizacji i publicznego udostępniania dzieł niedostępnych w handlu*. Zostało ono wypracowane pod patronatem Komisji Europejskiej. Celem porozumienia jest zachęcenie państw członkowskich UE do wprowadzania regulacji, które umożliwią instytucjom kultury i organizacjom zbiorowego zarządzania digitalizację i publiczne udostępnianie dzieł out-of-commerce.

Porozumienie dotyczy przeznaczonych do digitalizacji oraz publicznego udostępniania przez instytucje kultury **książek oraz prasy** rozpowszechnionych po raz pierwszy w jednym z krajów Unii Europejskiej. Udostępnianie takie musi odbyć się na zasadach określonych w *dyrektywie 2001/29/WE o niektórych aspektach prawa autorskiego i praw pokrewnych w społeczeństwie informacyjnym*. Jednocześnie utwory, których dotyczy porozumienie, muszą być dziełami, które w całości, w żadnej wersji (wydaniach) nie są dostępne w kanałach dystrybucji komercyjnej, bez względu na dostępność ich egzemplarzy w bibliotekach i w legalnym obiegu wtórnym (np. antykwariatach).

Porozumienie określa także zasady komercyjnego i niekomercyjnego korzystania z dzieł out-of-commerce oraz korzystania z nich na terenie państw trzecich.

W pierwszym przypadku organizacje zbiorowego zarządzania mogą udzielać licencji na korzystanie z utworów, których nie mają w swoim repertuarze.

W kolejnych dwóch przypadkach organizacje zbiorowego zarządzania mogą ograniczyć zakres udzielanych licencji do powierzonego im w zarząd repertuaru.